

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2019. gada 7. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Princips “piesārņotājs maksā” – Kopīgi noteikumi attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu – Direktīva 2009/72/EK – 3. panta 1. un 2. punkts – Nediskriminācijas princips – Tarifu deficīta finansēšana – Nodokļi, kas ir jāmaksā tikai uzņēmumiem, kuri elektroenerģijas ražošanai izmanto kodolenerģiju

Apvienotajās lietās no C-80/18 līdz C-83/18

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) iesniedza ar lēmumiem, kuri pieņemti 2017. gada 27. jūnijā, kā arī 2017. gada 10. un 18. jūlijā un kuri Tiesā reģistrēti 2018. gada 6. februārī un 2018. gada 7. februārī, tiesvedībās

Asociación Española de la Industria Eléctrica (UNESA) (C-80/18),

Endesa Generación SA (C-82/18)

pret

Administración General del Estado,

Iberdrola Generación Nuclear SAU (C-80/18 un C-82/18)

un

Endesa Generación SA (C-81/18),

Iberdrola Generación Nuclear SAU (C-83/18)

pret

Administración General del Estado (C-81/18 un C-83/18),

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs J. Regans [*E. Regan*], tiesneši I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], E. Juhāss [*E. Juhász*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*] un K. Likurģs [*C. Lycourgos*] (referents),

ģenerālvokāts: Dž. Hogans [*G. Hogan*],

sekretāre: L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2019. gada 28. februāra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – spāņu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Asociación Española de la Industria Eléctrica (UNESA)* vārdā – *J. C. García Muñoz* un *J. M. Mohedano Fuertes*, *abogados*, kuriem palīdz *M. C. Villaescusa Sanz*, *procuradora*,
- *Endesa Generación SA* vārdā – *J. L. Buendía Sierra*, *F. J. López Villalta y Peinado*, *E. Gardeta González*, *J. M. Cobos Gómez* un *A. Lamadrid de Pablo*, *abogados*,
- *Iberdrola Generación Nuclear SAU* vārdā – *J. Ruiz Calzado*, *J. Domínguez Pérez* un *L. Cazorla Prieto*, *abogados*, kuriem palīdz *J. L. Martín Jaureguibeitia*, *procurador*,
- Spānijas valdības vārdā – *A. Rubio González* un *V. Ester Casas*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *O. Beynet* un *S. Pardo Quintillán*, kā arī *C. Hermes*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2019. gada 8. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 191. panta 2. punktu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (OV 2009, L 211, 55. lpp.) 3. panta 1. un 2. punktu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/89/EK (2006. gada 18. janvāris) par pasākumiem, lai nodrošinātu elektroapgādes drošumu un ieguldījumus infrastruktūrā (OV 2006, L 33, 22. lpp.), 3. un 5. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 20. un 21. pantu.
- 2 Šie lūgumi tika izteikti tiesvedībā starp, pirmkārt, *Asociación Española de la Industria Eléctrica (UNESA)* un *Endesa Generación SA*, no vienas puses, un *Iberdrola Generación nuclear SAU* un *Administración General del Estado* (Valsts vispārējā administrācija, Spānija), no otras puses, un, otrkārt, *Endesa Generación* un *Iberdrola Generación Nuclear*, no vienas puses, un minēto administrāciju, no otras puses, saistībā ar to, vai nodokļi par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodolelektroenerģijas ražošanas procesā un nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un šo atkritumu glabāšanu centralizētās iekārtās (turpmāk tekstā – “kodolenerģijas nodokļi”) ir likumīgi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2005/89

- 3 Direktīvas 2005/89 3. panta 1. un 4. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina augsta līmeņa elektroapgādes drošumu, veicot nepieciešamos pasākumus, lai sekmētu stabilus ieguldījumu apstākļus, un nosakot kompetentu iestāžu, tostarp vajadzības gadījumā pārvaldes iestāžu, un visu būtisko tirgus dalībnieku lomu un pienākumus, un publicējot par to informāciju. [..]

[..]

4. Dalībvalstis nodrošina, lai visi pasākumi, ko pieņem saskaņā ar šo direktīvu, būtu nediskriminējoši un neradītu nesaprātīgu apgrūtinājumu tirgus dalībniekiem, tostarp jaunpienācējiem tirgū un sabiedrībām ar nelielu tirgus daļu. [..]”

4 Saskaņā ar šīs direktīvas 5. panta 1. punktu:

“Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai uzturētu līdzsvaru starp pieprasījumu pēc elektroenerģijas un ražošanas jaudu iespējām.

[..]”

5 Direktīva 2005/89 tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2019/941 (2019. gada 5. jūnijs) (OV 2019, L 158, 1. lpp.).

Direktīva 2009/72

6 Direktīvas 2009/72 1. pantā ir paredzēts:

“Ar šo direktīvu paredz kopīgus noteikumus elektroenerģijas ražošanai, pārvadei, sadalei un piegādei, kā arī patērētāju aizsardzības noteikumus, lai Kopienā uzlabotu un integrētu konkurētspējīgus elektroenerģijas tirgus. Ar to nosaka normas, kas attiecas uz elektroenerģijas nozares organizāciju un darbību, atvērtu piekļuvi tirgum, kritērijiem un procedūrām, kuras piemēro konkursiem un atļauju piešķiršanai, kā arī uz sistēmu vadīšanu. Tā arī nosaka elektroenerģijas patērētāju vispārējās saistības un tiesības un precizē konkurences prasības.”

7 Šīs direktīvas 3. panta “Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības un lietotāju aizsardzība” 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Pamatojoties uz savu iestāžu sistēmu un ievērojot subsidiaritātes principu, dalībvalstis nodrošina, ka, neskarot 2. punktu, elektroenerģijas uzņēmumi darbojas saskaņā ar šīs direktīvas principiem, lai izveidotu konkurētspējīgu un drošu elektroenerģijas tirgu, kas ilgtermiņā neapdraud vidi, un minētos uzņēmumus nediskriminē pēc to tiesībām vai pienākumiem.

2. Pilnībā ievērojot attiecīgos Līguma noteikumus, jo īpaši tā 86. pantu, dalībvalstis uzņēmumiem, kas darbojas elektroenerģijas nozarē, var vispārējās ekonomikas interesēs piemērot sabiedrisko pakalpojumu saistības attiecībā uz drošumu, tostarp piegādes drošumu, piegādes regularitāti, kvalitāti un cenu, kā arī uz vides aizsardzību, tostarp energoefektivitāti, enerģiju no atjaunīgiem avotiem un klimata aizsardzību. Šādas saistības ir skaidri definētas, pārskatāmas, nediskriminējošas, pārbaudāmas, un tās garantē, ka Kopienas elektroenerģijas uzņēmumiem ir vienlīdzīga piekļuve valstu patērētājiem. [..]”

Spānijas tiesības

8 2012. gada 27. decembra *Ley 15/2012 de medidas fiscales para la sostenibilidad energética* (Likums 15/2012 par nodokļu pasākumiem enerģētikas ilgtspējas jomā) (BOE Nr. 312, 2012. gada 28. decembris, 88081. lpp.; turpmāk tekstā – “Enerģijas nodokļu likums”) ir noteikts:

“[Šā likuma] mērķis ir pielāgot mūsu nodokļu sistēmu, lai panāktu efektīvāku un videi draudzīgāku izmantošanu un ilgtspējīgu attīstību. [..]

[..]

Šā likuma pamatā galvenokārt ir Konstitūcijas 45. pants [..]. Tādējādi viens no šīs nodokļu reformas pamatvirzieniem ir internalizēt vides izmaksas, kas rodas saistībā ar elektroenerģijas ražošanu [..]. Šim likumam ir jābūt stimulam, lai uzlabotu energoefektivitātes līmeni, vienlaikus nodrošinot dabas resursu labāku apsaimniekošanu un turpinot uzlabot ilgtspējīgas attīstības jauno modeli gan no ekonomiskā un sociālā viedokļa, gan arī no vides viedokļa.

[..]

Tālab ar šo likumu tiek reglamentēti trīs jauni nodokļi – [..] nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodolelektroenerģijas ražošanas procesā un nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšanu centralizētās glabātuvēs [..].

[..]

Elektroenerģijas ražošana, izmantojot kodolenerģiju, nozīmē, ka sabiedrība piekrīt vairākiem apgrūtinājumiem un saistībām, kuras izriet no šāda veida enerģijas īpašajām iezīmēm un kuru ekonomisko ietekmi ir grūti noteikt. Sabiedrībai ir jāuzņemas atbildība par plašu jautājumu loku, ko rada šāda ražošana, piemēram, par radīto radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu un materiālu iespējamā izmantošanu nemiermīlīgiem mērķiem.

[..] Joprojām būtiskas neskaidrības rada ar kodolspēkstaciju ekspluatācijas pārtraukšanu un radioaktīvo atkritumu galīgo apsaimniekošanu saistīto kopējo izmaksu novērtēšana, kas galu galā pēc kodolspēkstācijas darbības pārtraukšanas ietekmēs sabiedrību, it īpaši saistībā ar nostrādātās kodoldegvielas un augstas aktivitātes atkritumu galīgo apsaimniekošanu. [..]

Tādējādi, ņemot vērā dažu radioaktīvo atkritumu ilgo dzīves ciklu, kas ilgst vairākās paaudzēs, pēc to galīgās apsaimniekošanas ir svarīgi noteikt nepieciešamos pasākumus, lai novērstu šo atkritumu nonākšanu apkārtējā vidē ārēju faktoru vai citu nelabvēlīgu seku dēļ, un būs nepieciešama šo pasākumu ilgstoša institucionāla uzraudzība, kas būs valsts pienākums. [..]

Kodolenerģijas nozare atšķiras vēl ar to, ka tiek izmantoti un ražoti materiāli, kas ir stingri jākontrolē, lai novērstu to izmantošanu nemiermīlīgiem mērķiem vai nepieļautu kādas citas tos ietekmējošas ļaunprātīgas darbības, kuras liek Spānijai [..] uzņemties turpmākus pienākumus un tāpēc nodrošināt resursus šo pienākumu veikšanai.

Tādējādi valsts pienākums ir nodrošināt nepieciešamos resursus, lai uzturētu esošos kodolnegadījuma plānus darba kārtībā [..].

Ņemot vērā iepriekš minēto, ir ieteicams ieviest maksājumu par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodoliekārtās, kā arī par to glabāšanu centralizētās iekārtās, lai kompensētu izmaksas, kas sabiedrībai jāuzņemas šīs ražošanas rezultātā.”

9 Saskaņā ar Enerģijas nodokļu likuma 12. pantu “Daba”:

“Nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodolelektroenerģijas ražošanas procesā un nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšanu centralizētās iekārtās ir reāli tiešie nodokļi, kas tiek iekasēti par darbībām, kuras, ieskaitot attiecīgos iekasējamības gadījumus, ir definētas šā likuma 15. un 19. pantā.”

10 Šī likuma 15. pantā ir paredzēts:

“Nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšana kodolelektroenerģijas ražošanas procesā ir nodokļa iekasējamības gadījums.”

11 Minētā likuma 16. pantā ir noteikts:

“1. Nodokļa maksātāji ir *Ley 58/2003, de 17 de diciembre, General Tributaria* [2003. gada 17. decembra Likuma 58/2003 par vispārējo nodokļu kodeksu] 35. panta 4. punktā minētās fiziskās un juridiskās personas, kuras veic 15. pantā paredzēto darbību.

2. Par šo nodokļu parādu ir solidāri atbildīgi kodoliekārtu īpašnieki, kuri ir radījuši nodokļa iekasējamības gadījumu, ja tie nav to ekspluatētāji.”

12 Saskaņā ar Enerģijas nodokļu likuma 17. panta noteikumiem:

“1. Bāze kodolelektroenerģijas ražošanas procesā nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanas aplikšanai ar nodokli ir:

- a) taksācijas periodā saražotajā kodoldegvielā iekļauto smago metālu kilogrami – saprotot, ka smagais metāls ir saturā esošais urāns un plutonijs un ka nostrādātā kodoldegviela ir reaktorā apstarota kodoldegviela, kura ir neatgriezeniski izņemta no tā taksācijas periodā;
- b) vidēji aktīvu, mazaktīvu vai ļoti mazaktīvu saražoto radioaktīvo atkritumu kubikmetri, kuri ir kondicionēti taksācijas periodā, lai tos pagaidu kārtībā uzglabātu iekārtas vietā.

2. Šajā pantā paredzētā nodokļa bāze tiek noteikta attiecībā uz katru iekārtu, kas veic darbību, kura veido nodokļa iekasējamības gadījumu šā nodokļa nolūkos.”

13 Šā likuma 18. pantā ir paredzēts:

“Nodokļa summa tiek aprēķināta, nodokļa bāzei piemērojot šādas likmes:

- a) attiecībā uz 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā minēto kodolelektroenerģijas ražošanā nostrādāto degvielu likme ir 2190 EUR par kg smagā metāla;
- b) attiecībā uz 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu:
 1. attiecībā uz radioaktīvajiem atlikumiem ar vidēju aktivitāti likme ir 6000 EUR par kubikmetru;
 2. attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem ar zemu aktivitāti likme ir 1000 EUR par kubikmetru.”

14 Minētā likuma 19. pantā ir noteikts:

“Nodokļa iekasējamības gadījums ir nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšana centralizētā iekārtā.

Šā nodokļa nolūkos ar nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšanu saprot jebkuru darbību, kas sastāv no to jebkāda veida pagaidu vai galīgas novietošanas, izmantojot centralizētu iekārtu – vienā iekārtā var tikt glabāti materiāli no vairākām iekārtām vai izcelsmes vietām.”

15 Enerģijas nodokļu likuma 21. pantā nodokļa maksātāji ir definēti kā “fiziskas vai juridiskas personas un vienības, kas minētas [Likuma 58/2003] 35. panta 4. punktā un kam pieder iekārtas, kurās notiek 19. pantā minētās darbības.”

16 Saskaņā ar šā likuma 22. pantu:

“1. Bāze nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšanas centralizētās iekārtās aplikšanai ar nodokli ir:

- a) starpība starp nostrādātās kodoldegvielas, kura ir glabāta laikposmā starp taksācijas perioda beigām un sākumu, izteikta kilogramos;
- b) starpība starp radioaktīvo atkritumu ar augstu aktivitāti – izņemot nostrādāto kodoldegvielu – vai ar vidēji augstu aktivitāti un ilgu dzīves ciklu apjomu, kas ir glabāts starp taksācijas perioda beigām un sākumu, izteikta kubikmetros;
- c) iekārtā glabāšanas nolūkos novietotu radioaktīvo atkritumu ar vidēju aktivitāti, uz kuriem neattiecas b) punkts, un radioaktīvo atkritumu ar zemu vai ļoti zemu aktivitāti apjoms taksācijas periodā, izteikts kubikmetros.

2. Šajā pantā paredzētā nodokļa bāze tiek noteikta attiecībā uz katru iekārtu, kurā tiek veikta darbība, kas veido nodokļa iekasējamības gadījumu šā nodokļa nolūkos.”

17 Minētā likuma 24. pantā ir noteikts:

“1. Nodokļa summa tiek iegūta, nodokļa bāzei vai neto nodokļa bāzei 23. panta izpratnē piemērojot šādas likmes:

- a) attiecībā uz 22. panta 1. punkta a) apakšpunktā minēto nostrādātās kodoldegvielas glabāšanu likme ir 70 EUR par kg smagā metāla;
- b) attiecībā uz 22. panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto radioaktīvo atkritumu glabāšanu likme ir 30 000 EUR par radioaktīvo atkritumu kubikmetru;
- c) attiecībā uz 22. panta 1. punkta c) apakšpunktā minēto radioaktīvo atkritumu glabāšanu:
 1. attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem ar zemu vai vidēju aktivitāti likme ir 10 000 EUR par kubikmetru;
 2. attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem ar ļoti zemu aktivitāti likme ir 2000 EUR par kubikmetru.”

18 Enerģijas nodokļu likuma 26. pantā ir noteikts:

“1. Nodokļa maksātājiem pašiem ir jānorēķinās par nodokļa parādu un jāsamaksā summa 20 kalendārājās dienās no nodokļa iekasējamības brīža atbilstoši finanšu ministra un valsts pārvaldes paredzētajiem noteikumiem un modeļiem.

2. Aprīļa, jūlija un oktobra pirmajās 20 dienās nodokļa maksātājiem, kuru rīcība ir izraisījusi 15. un 19. pantā minēto nodokļa iekasējamības gadījumu, ir jāveic maksājums pa daļām, lai veiktu norēķināšanos par aktuālo taksācijas periodu, atbilstoši finanšu un valsts pārvaldes ministra paredzētajiem noteikumiem un modeļiem.

Pa daļām veicamie maksājumi tiek aprēķināti, pamatojoties uz kritērijiem, kuri nosaka nodokļa bāzi kalendārājā ceturksnī, kas ir pirms brīža, no kura sākas termiņa skaitījums katra no maksājuma pa daļām veikšanai, un piemērojot likuma 18. un 24. pantā minētās nodokļa likmes atbilstoši konkrētajam gadījumam.”

- 19 Energijas nodokļu likuma otrajā papildu noteikumā par elektroenerģijas sistēmas izmaksām ir paredzēts:

“Katru gadu saskaņā ar valsts vispārējiem finanšu tiesību aktiem, lai finansētu elektroenerģijas sistēmas izmaksas, kas noteiktas *Ley 54/1997, de 27 de noviembre, del Sector Eléctrico* [Likuma Nr. 54/1997 (1997. gada 27. novembris) par elektroenerģijas nozari] 16. pantā, tiek piešķirta summa, kura ir vienāda ar:

- a) aplēsto ieņēmumu summu, ko katru gadu iekasē valsts šajā likumā paredzēto nodokļu un nodevu veidā;
- b) aplēstiem ieņēmumiem no siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu izsoles maksimāli 500 miljonu EUR apmērā.”
- 20 *Ley 16/2013, por la que se establecen determinadas medidas en materia de fiscalidad medioambiental y se adoptan otras medidas tributarias y financieras* (2013. gada 29. oktobra Likums 16/2013, ar ko nosaka dažus pasākumu vides nodokļu jomā un apstiprina citus nodokļu un finanšu pasākumus) (*BOE* Nr. 260, 2013. gada 30. oktobris, 87528. lpp.) ir paredzēti noteikti pasākumi vides nodokļu jomā, ar kuriem daļēji tiek grozīts Energijas nodokļu likums, divu iepriekšējo nodokļu vietā izveidojot trīs nodokļus, proti, nodokli par kodoldegvielas ģenerēšanu, nodokli par radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodolelektroenerģijas ražošanas procesā un nodokli par glabāšanu.

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

- 21 Prasītājas pamatlietās ir sabiedrības, kas ražo kodolelektroenerģiju. Tās cēla prasības *Audiencia Nacional* (Valsts mēroga lietu tiesa, Spānija), kurās tika lūgts atcelt *Orden HAP/538/2013, de 5 de abril, por la que se aprueban los modelos 584 « Impuesto sobre la producción de combustible nuclear gastado y residuos radiactivos resultantes de la generación de energía nucleoelectrónica. Autoliquidación y pagos fraccionados » y 585 « Impuesto sobre el almacenamiento de combustible nuclear gastado y residuos radiactivos en instalaciones centralizadas. Autoliquidación y pagos fraccionados »*, y se establece la forma y procedimiento para su presentación (2013. gada 5. aprīļa Normatīvais rīkojums HAP/538/2013, ar ko ir apstiprināts paraugs 584 “Nodokļi par kodolelektroenerģijas procesā nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu. Norēķināšanās pēc pašu iniciatīvas un maksājumi pa daļām” un paraugs 585 “Nodoklis par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu glabāšanu centralizētās glabātuvēs. Norēķināšanās pēc pašu iniciatīvas un maksājumi pa daļām”), ar kuru apstiprina veidlapas saistībā ar kodolenerģijas nodokļiem.
- 22 Pēc tam, kad šo sabiedrību prasības tika noraidītas, tās iesniedza apelācijas sūdzības iesniedzējtiesā.
- 23 Šī tiesa norāda, ka normatīvais rīkojums, kura atcelšana tiek lūgta, ir pieņemts uz Energijas nodokļa likuma pamata, kurā ir paredzēti šie nodokļi par kodolenerģiju. Tā norāda – lai lemtu par šā normatīvā rīkojuma tiesiskumu, tai ir jānoskaidro, vai šajā likumā paredzētie pienākumi nav pretrunā Savienības tiesībām, konkrētāk, elektroenerģijas tirgu reglamentējošajiem noteikumiem un principiem. Tā uzskata, ka kodolenerģijas nodokļi veido daļu no enerģijas aplikšanas ar nodokļiem, kaut arī tie gulstas nevis uz pašas elektroenerģijas ražošanu, bet uz tās ražošanai izmantoto degvielu un ražošanā ģenerētajiem atkritumiem. Tā kā no šiem nodokļiem izrietošie maksājumi attiecas uz šīs degvielas un atvasināto kodolatkritumu ģenerēšanu un glabāšanu, tā uzskata, ka tie skar pašas elektroenerģijas ražošanu un rezultātā – elektroenerģiju ražojošos uzņēmumus.

- 24 Iesniedzējtiesas ieskatā, minēto nodokļu mērķis ir palielināt elektroenerģijas finanšu sistēmas ieņēmumu apjomu, lai kodolenerģijas ražotāji uzņemtos lielāku lomu “tarifu deficīta” finansēšanā nekā citi elektroenerģijas ražotāji – minētais deficīts ir atšķirība starp ieņēmumiem, kurus Spānijas elektroenerģijas nozares uzņēmumi saņem no patērētājiem, un valsts tiesību aktos atzītajām elektroenerģijas piegādes izmaksām.
- 25 Iesniedzējtiesa uzskata, ka brīva konkurence elektroenerģijas tirgū tiek izkropļota, ja noteiktiem uzņēmumiem bez objektīva pamatojuma tiek uzlikts nodoklis, pamatojoties uz to izmantoto ražošanas veidu, pat ja maksājums tieši neietekmē elektroenerģijas ražošanas procesu šaurā nozīmē vai saražoto elektroenerģiju, bet degvielu un atkritumus, un šim nolūkam izmantoto līdzekļu glabāšanu. Turklāt šāda atšķirīga attieksme varētu būt pretrunā Savienības tiesībām, ja tiktu konstatēts, ka šādas nodokļu uzlikšanas pamatā ir nevis vides aizsardzība, bet ka tā tika ieviesta vienīgi ar tarifu deficītu saistītu iemeslu dēļ.
- 26 Šādos apstākļos *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) nolēma apturēt tiesvedību lietā un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus, kuru redakcija četrās apvienotajās lietās no C-80/18 līdz C-83/18 ir identiska:

- “1) Vai [LESD] 191. panta 2. punktā ietvertajam principam “piesārņotājs maksā” – to aplūkojot kopsakarā ar [Hartas] 20. un 21. pantu, kuros par pamatprincipiem ir atzīti vienlīdzība un diskriminācijas aizliegums, kas atspoguļoti Direktīvas [2009/72] 3. panta 1. un 2. punktā ietvertajā regulējumā, ciktāl tā mērķis tostarp ir nodrošināt konkurētspējīgu un nediskriminējošu elektroenerģijas tirgu, kas var tikt mainīts tikai vispārējās ekonomikas interesēs, tostarp vides aizsardzības apsvērumu dēļ, – nav pretrunā tādu nodokļu ieviešana, kas piemērojami vienīgi elektroenerģijas ražošanas uzņēmumiem, kuri izmanto kodolenerģiju, ja minēto nodokļu galvenais mērķis ir nevis vides aizsardzība, bet gan elektroenerģijas nozares finanšu sistēmas ieņēmumu apjoma palielināšana tādā veidā, ka šiem uzņēmumiem salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, kuri veic tādu pašu darbību, ir lielāks slogs tarifu deficīta finansēšanā?
- 2) Vai konkurētspējīgā un nediskriminējošā elektroenerģijas tirgū Eiropas Savienības tiesiskais regulējums pieļauj vides nodokļu uzlikšanu, kas pamatota ar kodoldarbībām raksturīgo piesārņojuma slodzi, tomēr nenosakot nekādas konkrētas normas (pamatojums šķietami ir sniegts likuma preambulā), kā rezultātā attiecībā uz nodokli par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu nevienā juridiskajā tekstā, kam būtu tiesību normas spēks, nav atspoguļota sedzamo izmaksu internalizācija un trūkst arī konkrētības attiecībā uz radioaktīvo atkritumu glabāšanu, ņemot vērā, ka to apsaimniekošanas un glabāšanas izmaksas tiek segtas no citām nodevām, un turklāt nav skaidri noteikts nodokļu ieņēmumu izmantojums un minētajiem uzņēmumiem ir jāuzņemas civiltiesiskā atbildība, kas sasniedz summu līdz 1200 miljoniem [EUR]?
- 3) Vai ir izpildīta [Direktīvas 2009/72] 3. panta 2. punktā ietvertā prasība par to, ka saistībām, kuras piemērojamas vispārējās ekonomikas interesēs, tostarp vides aizsardzības apsvērumu dēļ, ir jābūt skaidri definētām, pārskatāmām, nediskriminējošām un pārbaudāmām, ja vides aizsardzības mērķis un pazīmes, kas nosaka vides nodokļus, nav konkretizēti kādā tiesību aktā, kam būtu tiesību normas spēks?
- 4) Vai [LESD] 191. panta 2. punktā ietvertajam principam “piesārņotājs maksā”, kā arī vienlīdzības un diskriminācijas aizlieguma principiem – kas noteikti [Hartas] 20. un 21. pantā un Direktīvas [2005/89] 3. un 5. pantā, kuros paredzēts nodrošināt “elektroenerģijas iekšējā tirgus pareizu darbību”, aicinot dalībvalstis nodrošināt, “lai visi pasākumi, ko pieņem saskaņā ar šo direktīvu, būtu nediskriminējoši un neradītu nesaprātīgu apgrūtinājumu tirgus dalībniekiem”, – ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurš liek visiem elektroenerģijas nozares uzņēmumiem finansēt tarifu deficītu, taču kodolenerģijas uzņēmumiem (atšķirībā no uzņēmumiem, kas ražo hidroenerģiju, kura tiek uzskatīta par atjaunojamu) nosaka īpaši smagu nodokļu slogu – liekot tiem veikt lielākas iemaksas salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, kuri darbojas elektroenerģijas

tirgū un netiek aplikti ar šo maksājumu, lai gan daži no tiem ģenerē vairāk piesārņojuma –, pamatojoties uz vides aizsardzības apsvērumiem, kas izriet no kodoldarbībām raksturīgajiem riskiem un nenoteiktības, neprecizējot izmaksas un nenosakot nodokļa ieņēmumu izmantojumu vides aizsardzības mērķiem (lai gan atkritumu apsaimniekošana un uzglabāšana jau ir segtas no citām nodevām un kodolenerģijas uzņēmumi uzņemas civiltiesisko atbildību), tādējādi brīvu konkurenci, kas atbilst liberalizētā iekšējā tirgus prasībām, izkropļojot par labu citiem elektroenerģijas ražotājiem, kuri netiek aplikti ar vides nodokļiem, pat ja tie izmanto vēl vairāk piesārņojošus ražošanas avotus?

- 5) Vai [LESD] 191. panta 2. punktā noteiktajam principam, ka “maksā piesārņotājs” ir pretrunā par nostrādātās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu ģenerēšanu kodolenerģijas ražošanas procesā uzliktais nodoklis, kas piemērojams tikai kodolenerģijas ražošanas nozarei un nav piemērojams nevienai citai nozarei, kura varētu radīt minētos atkritumus, tādējādi, ka citi uzņēmumi, kas savās darbībās izmanto kodolenerģijas materiālus vai avotus, netiek aplikti ar maksājumu, lai gan tie ietekmē aizsargājamo vides aspektu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

- 27 Pirmām kārtām, ciktāl pirmais, ceturtais un piektais jautājums attiecas uz LESD 191. panta 2. punktā paredzētā principa “piesārņotājs maksā” interpretāciju, ir jāatgādina, ka ir noteikts, ka Savienības politika šajā jomā tiecas panākt augsta līmeņa aizsardzību un tostarp pamatojas uz principu “piesārņotājs maksā”. Tādējādi minētajā normā tiek tikai definēti Savienības vispārējie mērķi vides jomā, ciktāl ar LESD 192. pantu Eiropas Parlamentam un Eiropas Savienības Padomei tiek uzticēts saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru lemt par to, kādas darbības veicamas šo mērķu sasniegšanai (spriedums, 2015. gada 4. marts, *Fipa Group u.c.*, C-534/13, EU:C:2015:140, 39. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 28 Tādējādi, tā kā LESD 191. panta 2. punkts attiecas uz Savienības rīcību, indivīdi nevar atsaukties uz pašu šo tiesību normu, lai izslēgtu tāda valsts tiesiskā regulējuma piemērošanu, kas var ietekmēt vides politikai piederīgu jomu, ja nav piemērojams Savienības tiesiskais regulējums, kurš pieņemts, pamatojoties uz LESD 192. pantu un regulē tieši attiecīgo situāciju (spriedums, 2015. gada 4. marts, *Fipa Group u.c.*, C-534/13, EU:C:2015:140, 40. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 29 Proti, ir jāatzīmē, ka ne Direktīva 2009/72, ne Direktīva 2005/89, uz kurām arī atsaucās iesniedzējtiesa, netika pieņemtas, pamatojoties uz EKL 175. pantu (pašlaik LESD 192. pants).
- 30 Līdz ar to, tā kā LESD 191. panta 2. punkts nevar tikt piemērots pamatlietās, jo tas netiek īstenots nedz ar Direktīvu 2009/72, nedz ar Direktīvu 2005/89, piektais prejudiciālais jautājums, kā arī pirmais un ceturtais prejudiciālais jautājums, ciktāl tie attiecas uz šo normu, ir jāuzskata par nepieņemamiem, jo tie acīmredzami nav nozīmīgi pamatlietu izspriešanai.
- 31 Otrām kārtām, ir jākonstatē – kā to ir uzsvērusi Eiropas Komisija savos rakstveida apsvērumos –, ka iesniedzējtiesa nenorāda iemeslus, kāpēc Direktīvas 2005/89 3. un 5. pants, kuri ir minēti ceturtajā prejudiciālajā jautājumā un kuros ir izklāstīti pasākumi elektroenerģijas apgādes drošumam, kā arī līdzsvara nodrošināšanai starp pieprasījumu pēc elektroenerģijas un ražošanas jaudu iespējām, būtu nozīmīgi pamatlietu nolūkos.

- 32 Proti, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu izveidotā procedūra ir Tiesas un valsts tiesu sadarbības instruments, kura ietvaros pirmā minētā sniedz otrajām tādas Savienības tiesību interpretācijas norādes, kas tām ir nepieciešamas, lai atrisinātu izskatāmās lietas (spriedums, 2016. gada 5. jūlijs, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 16. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 33 Prasības attiecībā uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saturu ir skaidri noteiktas Tiesas Reglamenta 94. pantā, kam LESD 267. pantā paredzētās sadarbības ietvaros iesniedzējtiesai ir jābūt zināmam un kas tai ir stingri jāievēro (spriedums, 2016. gada 5. jūlijs, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 34 Šajā ziņā atbilstīgi Reglamenta 94. panta c) punktam lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāietver to iemeslu izklāsts, kas likuši iesniedzējtiesai šaubīties par noteiktu Savienības tiesību normu interpretāciju, kā arī saikne, ko tā konstatējusi starp šīm tiesību normām un pamatlītai piemērojamajiem valsts tiesību aktiem.
- 35 Šajā gadījumā ir jākonstatē, ka iesniedzējtiesas nolēmumos nav ietverts nedz nepieciešamais izklāsts, nedz skaidrojums par saikni, kas var pastāvēt starp Direktīvas 2005/89 normām un pamatlītai aplūkoto valsts tiesisko regulējumu, un tas ir atņēmis Tiesai iespēju pārbaudīt šīs direktīvas piemērojamību pamatlītai un sniegt lietderīgu atbildi iesniedzējtiesai attiecībā uz ceturto jautājumu.
- 36 Turklāt šis informācijas trūkums neļauj Tiesai ceturajā jautājuma ietvaros lemt par Hartas 20. un 21. panta piemērojamību.
- 37 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Hartas 51. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tās noteikumi attiecas uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus.
- 38 Hartas 51. panta 1. punktā ir apstiprināta Tiesas pastāvīgā judikatūra, saskaņā ar kuru Savienības tiesību sistēmā garantētās pamattiesības ir jāpiemēro visās situācijās, kas reglamentētas Savienības tiesībās, taču ne ārpus šādām situācijām (skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Delvigne*, C-650/13, EU:C:2015:648, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 39 Taču, ja tiesiskā situācija neietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, tad tās izskatīšana nav Tiesas kompetencē un attiecīgi izvirzītās Hartas normas pašas par sevi nevar būt šīs kompetences pamatā (skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Delvigne*, C-650/13, EU:C:2015:648, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 40 Tādējādi ceturajā jautājuma ietvaros Hartas 20. un 21. panta piemērojamību varētu konstatēt tikai, ja pārējās tajā minētās Savienības tiesību normas būtu piemērojamas pamatlītai. Taču šā sprieduma 27.–35. punktā norādīto iemeslu dēļ ceturtais jautājums nav pieņemams, ciktāl tas attiecas uz šīm citām normām, jo nešķiet, ka tās var būt piemērojamas pamatlītai.
- 41 No tā ir jāsecina, ka ceturtais prejudiciālais jautājums ir pilnībā nepieņemams.
- 42 No visa iepriekš minētā izriet, ka par nepieņemamiem ir jāuzskata, pirmkārt, ceturtais un piektais prejudiciālais jautājums, kā arī, otrkārt, pirmais prejudiciālais jautājums, ciktāl tas attiecas uz LESD 191. panta 2. punktu.
- 43 Līdz ar to ir jāatbild tikai uz pirmo prejudiciālo jautājumu, ciktāl tas attiecas uz Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punkta interpretāciju, kā arī uz otro un trešo jautājumu.

Par pirmo un otro jautājumu

- 44 Ar pirmo un otro jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Hartas 20. un 21. pants, kā arī Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietās aplūkotais, ar ko ir ieviesti nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu glabāšanu, kuri jāmaksā tikai elektroenerģiju ražojošiem uzņēmumiem, kas izmanto kodolenerģiju, un kuru galvenais mērķis ir nevis aizsargāt vidi, bet gan palielināt elektroenerģijas finanšu sistēmas ieņēmumu apjomu.
- 45 Tādējādi, lai atbildētu uz uzdotajiem jautājumiem, pirmām kārtām, ir jāizvērtē Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punkta piemērošanas joma.
- 46 Atbilstoši šīs normas redakcijai dalībvalstis, pamatojoties uz savu iestāžu sistēmu un ievērojot subsidiaritātes principu, nodrošina, ka, neskarot šā panta 2. punktu, elektroenerģijas uzņēmumi darbojas saskaņā ar šīs direktīvas principiem, lai izveidotu konkurētspējīgu un drošu elektroenerģijas tirgu, kas ilgtermiņā neapdraud vidi, un minētos uzņēmumus nediskriminē pēc to tiesībām vai pienākumiem.
- 47 Ir jānorāda, ka šajā 3. panta 1. punktā elektroenerģijas iekšējā tirgus jomā ir atzīts vispārējais nediskriminācijas princips, kurš ir Savienības vispārējo tiesību principu neatņemama daļa. Tiesa jau ir nospriedusi, ka šis princips saista dalībvalstis, kad pamatlietā aplūkotā valsts situācija ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2006. gada 11. jūlijs, *Chacón Navas*, C-13/05, EU:C:2006:456, 56. punkts, kā arī 2010. gada 19. janvāris, *Kücükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 21. un 23. punkts).
- 48 Šajā gadījumā ir jāuzsver – ciktāl no Tiesas rīcībā esošās informācijas izriet, ka, pirmkārt, pamatlietā aplūkotās situācijas ir tīri iekšējas, jo tajās nav nekādu pārrobežu apstākļu un ka, otrkārt, aplūkotie kodolenerģijas nodokļi ir uzskatāmi par fiskāla rakstura pasākumiem –, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punktā paredzētais nediskriminācijas princips šiem nodokļiem ir piemērojams tikai tad, ja var uzskatīt, ka šī direktīva attiecas uz dalībvalstu fiskālo noteikumu tuvināšanu.
- 49 Šajā ziņā – kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumu 35. punktā – ir jākonstatē, ka, tā kā Direktīvas 2009/72 mērķis ir izveidot iekšēju elektroenerģijas tirgu, Savienības likumdevējs ir izmantojis EKL 95. panta 1. punktā (tagad – LESD 114. panta 1. punkts) paredzēto parasto likumdošanas procedūru, lai noteiktu pasākumus dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanai, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību.
- 50 Tomēr atbilstoši pašam EKL 95. panta 2. punktam (tagad – LESD 114. panta 2. punkts) šis 95. panta 1. punkts (tagad – LESD 114. panta 1. punkts) nav piemērojams fiskālajiem noteikumiem.
- 51 Tā kā Direktīva 2009/72 nav uzskatāma par pasākumu, kas attiecas uz dalībvalstu fiskālo noteikumu tuvināšanu, ir jāuzskata, ka tās 3. panta 1. punktā paredzētais nediskriminācijas princips nav piemērojams valsts tiesiskajam regulējumam, ar ko ir ieviesti tādi nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu ģenerēšanu un glabāšanu kā pamatlietās aplūkotie kodolenerģijas nodokļi.
- 52 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punktā paredzētais nediskriminācijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir izveidoti tādi nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu glabāšanu kā pamatlietās aplūkotie, kuri ir jāmaksā tikai tādiem elektroenerģiju ražojošiem uzņēmumiem, kas izmanto kodolenerģiju, un kuru galvenais mērķis ir nevis aizsargāt vidi, bet palielināt ienākumu apjomu elektroenerģijas finanšu sistēmā.

- 53 Otrām kārtām, runājot par Hartas 20. un 21. pantu, no šā sprieduma 37.–39. punkta izriet, ka, ciktāl Direktīvas 2009/72 3. pants nav piemērojams valsts tiesiskajam regulējumam, ar ko ir izveidoti tādi nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu ģenerēšanu un glabāšanu kā pamatlietās aplūkotie kodolenerģijas nodokļi, un iesniedzējtiesas nolēmumā nav precizēts neviens cits Savienības tiesību instruments, kas ar šo tiesisko regulējumu tiktu īstenots, nevar uzskatīt, ka Spānijas Karaliste, pieņemot šo regulējumu, ir īstenojusi Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. No tā izriet, ka atbilstoši šā sprieduma 38. punktā minētajai judikatūrai Tiesa nav kompetenta atbildēt uz pirmo un otro jautājumu, ciktāl runa ir par Hartas 20. un 21. panta interpretāciju.
- 54 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka uz pirmo un otro jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 1. punktā paredzētais nediskriminācijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir izveidoti tādi nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu ģenerēšanu un glabāšanu kā pamatlietās aplūkotie, kuri ir jāmaksā tikai tādiem elektroenerģiju ražojošajiem uzņēmumiem, kas izmanto kodolenerģiju, un kuru galvenais mērķis ir nevis aizsargāt vidi, bet palielināt ieņēmumu apjomu elektroenerģijas finanšu sistēmā.

Par trešo jautājumu

- 55 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2009/72 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietās aplūkotais, ja vides mērķis un tajā paredzēto vides nodokļu iezīmes nav konkretizētas šā regulējuma saistošajā daļā.
- 56 Tomēr no atbildes uz pirmo jautājumu un it īpaši no šā sprieduma 46.–51. punkta izriet, ka Direktīva 2009/72 nav uzskatāma par pasākumu, kas attiecas uz dalībvalstu fiskālo noteikumu tuvināšanu. No tā izriet, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 2. punkts nav piemērojams tādām valsts tiesiskajam regulējumam kā pamatlietā aplūkotais, ar ko tiek izveidoti nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu radīšanu un glabāšanu.
- 57 Līdz ar to uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2009/72 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietās aplūkotais, ja vides mērķis un tajā paredzēto vides nodokļu iezīmes nav konkretizētas šā regulējuma saistošajā daļā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 58 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/72/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu 3. panta 1. punktā paredzētais nediskriminācijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir izveidoti tādi nodokļi par kodoldegvielas un kodolatkritumu ģenerēšanu un glabāšanu kā pamatlietās aplūkotie, kuri ir jāmaksā tikai tādiem elektroenerģiju ražojošajiem uzņēmumiem, kas izmanto kodolenerģiju, un kuru galvenais mērķis ir nevis aizsargāt vidi, bet palielināt ieņēmumu apjomu elektroenerģijas finanšu sistēmā.**
- 2) Direktīvas 2009/72 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietās aplūkotais, ja vides mērķis un tajā paredzēto vides nodokļu iezīmes nav konkretizētas šā regulējuma saistošajā daļā.**

[Paraksti]